

THOMAS MCGUANE*

Rakott krumpli**

A nyárfák alatt vártunk a kompra, hogy visszajöjjön értünk a folyó túloldaláról. De a kocsink fémtes-téből még mindig dőlt a forróság, így úgy tűnt, jobban járunk, ha a víz mellett álldogálunk. A Missouri egyszerűen hatalmasnak tűnt; sebes áramlása ellenére hihetetlenül csendes volt. A víz felett keringő fecskék felhőbe gyűlve üldözték a rovarokat, az árnyékban pedig gerlék pihentek. A feleségem egy zseb-kendővel törölgette a homlokát, és a folyón túl veszteglő kompot bámulta, mintha csak a visszatérését sürgetné. Amikor megláttuk a révészt, amint kedélyesen cseveg az utasaival, nyugtalansága csak fokozódott. Livingstoni otthonunkból indulva Ellie családjának birtokára igyekeztünk, hogy megünnepeljük huszonötödik házassági évfordulónkat. Huszonöt év, gyerekek nélkül: a szülei ma már nem nyaggattak minket ezzel. Arra gondoltak, valamiféle testi problémáról lehet szó, amelyet egy klinikán orvosolni tudnának - mi azonban egyszerűen nem vágytunk arra, hogy szülők legyünk, de nem voltunk elég bátrak megmondani nekik. Mindketten szerettük a gyerekeket, csak sajátot nem akartunk. Már így is minden tele volt gyerekkel, és nem láttuk értelmét, hogy piacra dobjunk egy saját gyártmányt. Annyi fiatal pár veti bele magát a szülői feladatokba, aztán az esetek felében valamilyen szörnyű problémával kénytelenek szembesülni. Úgy döntöttünk, ezt inkább meghagyjuk másnak. De a feleségem szülei idős, régimódi emberek voltak, és a birtok későbbi sorsát is a hagyományos módon képzelték el; azaz örökösre vágytak. Ellie nagypjától kapták a földet, és vele együtt a családi értékekbe vetett hitet. Ezek azonban nem állták ki a próbát: manapság a legtöbb birtok keserű örökösödési viták tárgya. De még ha lett is volna testvére a feleségemnek, neki akkor sem kell hasonló problémákkal szembesülnie, hiszen soha - vagy legalábbis kamaszkora óta - nem akarta a farmerek életét élni, vidékre költözni, gazdálkodni. Egyszerűen ezt mondja neki: „Vidd csak! A tied. Én már itt sem vagyok.” Persze ez nem lett volna teljesen őszinte, hiszen kötődött ahhoz a birtokhoz; egyszerűen csak nem vágyott rá, hogy az övé legyen, illetve semmit sem akart kezdeni vele. Ahogyan én sem.

* Thomas McGuane amerikai író 1939-ben született a Michigan állambeli Wyandotte-ban. Eddig két novella- és hat esszégyűjteménye, illetve tíz regénye jelent meg; az első 1969-ben. 1994 óta rendszeresen publikál a New Yorkerben. Munkájáért számtalan elismerést kapott, többek közt elnyerte az Amerikai Művészeti és Irodalmi Akadémia díját.

** Eredeti cím: *The Casserole*, megjelent 2012. szeptember 10-én a New Yorkerben.

A gond az volt, hogy elég szerényen éltünk. Mindketten általános iskolai tanárként dolgoztunk; egy saját otthon mindig is vágyaink netovábbja volt. Nagyon szerettük a házunkat és a munkánkat, és kelőképpen hálásak is voltunk értük, bár Ellie úgy gondolta, ha nem teszek félre minden fillért a lakáshitel visszafizetésére, több kalandot élhettünk volna át. Az anyósoméknak nem értették, hogyhogy nem érdekel minket egy milliókat érő birtok. De azt nem hagyták volna, hogy eladjuk. Tisztában voltunk vele, ha meghajlunk az akaratuk előtt, a farm csak rajtunk ragad; de mivel nem szándékoztunk ilyesmit tenni, hát rajtuk ragadt: tehének, mezőgazdasági gépek, kerítések – az egész hóbelevanc. És nem voltak már fiatalok. Tudták, hogy a birtok élve felfalná őket. A kerítés kidőlné; a tehének kiszabadulnának; a szomszédok és a régi barátok pedig csak a gondot látnák bennük. Ha egyszer sikerül átkelnünk ezen a folyón, igen szomorú történet vár ránk.

Azaz – annyira azért nem is szomorú. Hiszen nekik is megvolt a maguk fénykora, mindössze lassan véget ér. Így van ez mindenkivel. Szerettek a hős szerepében mutatkozni a külvilág előtt, aki egyedül küzd a könyörtelen prérin, de szívesen átadták volna nekünk a birtokot, és a láncoktól megszabadulva irány Arizona; az adásvétel után mindannyiunknak kijut a jóból. A nyugati parti jazz rajongójaként hatalmas lemezgyűjteményem volt, köztük a szokásos előadókkal, mint Gerry Mulligan, Chet Baker, Stan Getz és hasonlók – Wardell Gray- és Buddy Collette-lemezzel nem sokan dicsekedhettek, de én igen – és ha egy kicsivel több suskám lett volna, hozzáépíttetek egy helyiséget a házhoz, kizárólag e gyűjtemény számára, egy megfelelő audióberendezéssel felszerelve. De amikor erről panaszkodtam Ellie-nek, csak ennyit mondott: „Mindjárt elsírom magam.”

Úgy tűnt, megdöbbenően sokáig kitartó kis családi autónk lesz az egyetlen kocsis a kompon. Ellie-vel elől ültünk, a hátsó ülésen és a csomagtartóban pedig a feleségem cókmojkja kapott helyet. Fogalmam sem volt, miért kellett ilyen elképesztő mennyiségű csomagot magával hoznia; ha csak azért nem, hogy a kis házunkban felgyülemlett limlomokat ezentúl a birtokon tárolja. Megkérdezhettem volna, de nem volt hozzá kedvem.

– Szerintem mindjárt megfordul – rázott fel a tűnődésemből Ellie.

A sodronykötél nyöszörögni kezdett mellettünk, és a komp végre láthatóan felénk tartott a folyó túloldaláról. Ellie már nagyon várta ezt a látogatást. Én jóval kevésbé. A birtokon nőtt fel, és imádta a természetet. Minden hiányossága ellenére a farm volt az otthona.

Végignéztük, amint a kábel ferdén a partra vonatja a keresztbe fordult kompot, amely aztán nagy robajjal a rámpán köt ki. A révész, aki messze túl fiatal volt kedvenc széles, piros nadrágtartójához, intett, hogy jöhetünk, így rozoga kocsinkat felkormányoztam a fedélzetre.

Miközben átkeltünk a folyón, a feleségem a fedélzeten állva a vizet kémlelte, mosolyogva a fölötte köröző fecskéket bámulta, és sóhajtozott. Mondtam neki, hogy csak bogarakra vadásznak. Azt felelte, érti ő, de gyönyörűek, *akármit* is csinálnak, jó? Régóta nem bírtam azokat az embereket, akik kiragadnak egy részletet a tájból, és úgy tesznek, mintha azon kívül semmi más nem létezne; azonban a suhanó madarakat körülölelő kék fény látványa ezúttal nekem is elég volt ahhoz, hogy kárpótoljon a folyó északi partján elterülő vidék sivárságáért. Semmi kedvem nem volt átvágni rajta, de végül aztán összeszorított foggal megtettem.

– Nem akarsz kiszállni a kocsiból? – kérdezte Ellie.

- Akkor ki hozza le a kompról?

Elfordítottam a fejem, és bekapcsoltam a rádiót: nem volt vétel. A feleségem mai különlegesen jó hangulatán töprengtem. Úgy gondoltam, annak örül, hogy viszontláthatja a szüleit, és visszatérhet gyermekkorának helyszínére - ami épp elégszer történt már meg ahhoz, hogy tanúbizonyságot tehessek emberfeletti türelmemről. Bár mostanában egyre kevesebbet beszélgettünk, ez pedig egy ördögi kört gerjesztett, hiszen felmerült a kérdés, hogy miről is beszélgethettünk volna. Dolgoztunk és takarékoskodtunk. Jóval többet tettünk félre így, mint ha Ellie tartotta volna kézben a dolgokat. Az egyre gyarapodó megtakarítás mindenféle kiruccanásokra ment volna el Belize-be és hasonló helyekre, ahol a feleségem úton-útfélen mutogathatja azt a testet, amelyre oly büszke volt. Egyszer pimaszul azt találta mondani, nem semmi, hogy olyasvalaki takarít meg ilyen sok pénzt idősebb korára, aki amúgy megveti az öregeket. Csak ennyit feleltem: „Hahaha.” Kénytelen volt beérni azzal, hogy az iskola folyosóján riszálja a hátsóját egészen addig, amíg az egy nap elkerülhetetlenül megereszkedik.

Végül kikötöttünk, és lekormányoztam az autót a kompról. Ellie élénk társalgásba bonyolódott a révésszel, és jó időbe telt, mire visszazállt a kocsiba. Én csak bámultam rá a szélvédőn keresztül, amíg végre szíveskedett beülni. Mikor bemászott, némi dicsekvéssel a hangjában így szólt:

- A szomszédban nőtt fel, Showalteréknél. Ő is Showalter. A Winnettbe járt, ahova én is.

- Aha.

A birtok a komptól mindössze fél órányira volt. Ellie lelkesedése az út során egyre csak nőtt. Pár példa örömittas felkiáltásaiból:

- Nézd az antilopokat! Biztos van vagy száz!

- Ó, már érzem a zsálya illatát!

- Olyan az út, mint egy ezüst szalag!

- Rótfarkú ölyvek, ott köröznek!

- Szarkalábak!

- Milyen sűrű idén a fű! El tudod képzelni, milyen szépek lesznek apa borjúi?

Ez utóbbira csak annyit feleltem: „Nem”. Komolyan úgy éreztem, a farmhoz közeledve egyre jobban eluralkodik rajta a mánia. Amúgy is könnyen lelkesedett dolgokért, de ez jóval túlment azon, ahogyan egyébként viselkedni szokott. Nem tudom, vajon észrevette-e az aggodalmam, mindenesetre visszafogta magát: nem beszélt annyit, de a kormány mögött ülve még így is megcsapott a jókedve. Azon töprengtem, nem kellene-e bevennie egy kis nyugtatót.

Keresztülhajtottam a birtok kapuján, amely felett egy vashillog lógott - két fordított V betű, amelyet a kifinomult helyi köznyelv „indián mellnek” nevezett. Apa - régóta úgy éreztem, így kell hívnom - és felesége, Anya az udvar végében álltak, mögöttük a szerencsétlen kis lécház körvonalaival. Apa teljes harci díszben pompázott: Stetson-kalap, bőrmellény, cowboysizma és - amit még sosem láttam - egy hatlövetű pisztoly. Anya öltözéke az otthonkájához viselt fűzős csizmát, illetve a kezében tartott uzsonnás dobozt leszámítva hétköznapiabb volt. Komolyan, úgy néztek ki, mint Matuzsálem és menyasszonya a Grand Ole Opry countryfesztiválon.

Volt valami az arcukon, ami nem tetszett. Eljött az idő, hogy hasznossá tegyem magam, miközben próbáltam felfedezni az élet jeleit azon a csoportképen, amelynek immár elkomorodott feleségem is

a részévé vált. Apa segített kipakolni a kocsiból Ellie tekintélyes mennyiségű poggyászát, és amikor már minden a földön volt, Anya átadta nekem az uzsonnás dobozt.

- Mi ez? - kérdeztem.

- Némi ennivaló az útra. Egy kis rakott krumpli.

Ellie felé fordultam. A szeme megtelt könnyel. Éreztem, hogy mindezt máshogy is lehetett volna - például ha Apa nem tartja a kezét végig a pisztolyon és hasonló. Egy ilyen esetben szerintem főként arra törekszel, hogy a büszkeségednek legalább egy apró darabkáját megőrizd. Ha volt bármi, ami megnyugtathatott, legfeljebb az a tény, hogy Ellie-t megviselte a dolog, engem meg nem. Miféle idióta teszi a rakott krumplit uzsonnás dobozba?

Miután visszafelé tartva felszálltam a kompra, a gondolat, hogy elindultam... hazafelé - hát, nem nyugtatott meg teljesen; nem tetszett, hogy a révész rám mered, és megkérdezi: mi történt, talán valaki lelőtte a kutyámat? A folyót bámultam, melynek vize még csak nem is fodrozódott - tudtam, hogy a következő kanyarig mérföldek vannak még hátra.

(Fordította: Mohai Szilvia)